

Analys/Ingela Wadbring

Tidningskris
eller lokal kris?

Hur har läsning utvecklats på papper och online i olika generationer? Och hur har konsumtionen av andra lokala medier utvecklats i olika generationer?

INGELA WADBRING

Professor i medieutveckling vid Mittuniversitetet i Sundsvall

Professor i medieutveckling vid Mittuniversitetet i Sundsvall sedan våren 2011. Tidigare vid JMG i Göteborg och har under närmare 20 år arbetat med forskningsprogrammet Dagspresskollegiet, som följer publikens beteenden och attityder avseende medier över tid. Expert i regeringens presstödskommitté som lade fram sitt betänkande i september 2013.

» Från såväl ett samhällsperspektiv som ett branshperspektiv anses det vara viktigt att vi alla tar del av nyheter. Samtidigt vet vi att allt färre gör just det. Och det är inte de "svala" nyhetskonsumenterna som blir fler, men däremot blir såväl nyhetsnördarna som nyhetundvikarna fler. Konsekvensen blir att klyftorna i konsumtionen ökar.

Vi ser också att antalet lokala redaktioner minskat – nu senast nedläggningen av TV4:s lokala nyhetsredaktioner. Det innebär att det blir färre lokala nyhetskanaler att ta del av.

Däremot minskar inte mängden underhållning i samhället, vilket gör att mixen fakta och fiktion blir allt mindre balanserad.

Ökade nyhetsklyftor reser många frågor. Den övergripande fråga som ska diskuteras här är om det är en kris för dagstidningarna eller för det lokala samhället. Det ska göras genom två delfrågor, och analysen görs med ett generationsperspektiv för att vi ska kunna dra ut linjerna i en tänkt framtid:

"DEN TRYCKTA TIDNINGEN LÄSES AV EN FJÄRDEDEL AV DE UNGA. DÅ SKA MAN MINNAS ATT "UNG" I DETTA SAMMANHANG ÄR UNDER 35 ÅR"

Medie
världen
Premium

1) Hur har läsning utvecklats på papper och online i olika generationer?

2) Hur har konsumtionen av andra lokala medier utvecklats i olika generationer?

Analyserna görs med data från SOM-institutet vid Göteborgs universitet, som genom surveyundersökningar ställt frågor om människors medievanor sedan 1986. Det är bara morgontidningar som ingår i analysen, inte kvällstidningar.

Att tillhöra en generation

Ålder är ett dubbeltydigt begrepp. Det handlar både om var i livsrytmen en människa befinner sig, och under vilken tidsperiod man är född, i bemärkelsen hur samhället såg ut då. Ett vanligt sätt är att skilja mellan fyra olika generationer, som vuxit upp under distinkt olikartade perioder. Schematiskt kan man dela in dem enligt följande:

- * **De plikttrogna**, som är födda före 1945. De har varit med om andra världskriget och depressionen. När de var i sina formativa år var tidningar och radio de dominerande medierna.
- * **Baby Boomers**, födda mellan 1946 och 1964. De har varit med om en ekonomisk uppgång och 68-rörelsen. När de var i sina formativa år var tv ett viktigt medium, liksom kvällstidningar.
- * **Generation X**, födda mellan 1965 och 1976. De har vuxit upp med en finansiell osäkerhet. Dominerande medier under de formativa åren bland annat video och kommersiell radio och tv.
- * **DotNets**, födda efter 1976. De har vuxit upp med en ekonomisk globalisering och digitalisering. Datorn och internet utvecklades under deras formativa år.

Generationstänkandet innebär att de som vuxit upp under samma epok antas ha någonting gemensamt, både ifråga om medievanor och annat. Samtidigt spelar det också roll om man är 20 eller 50 år, eftersom man har olika livsstil under olika faser i livet.

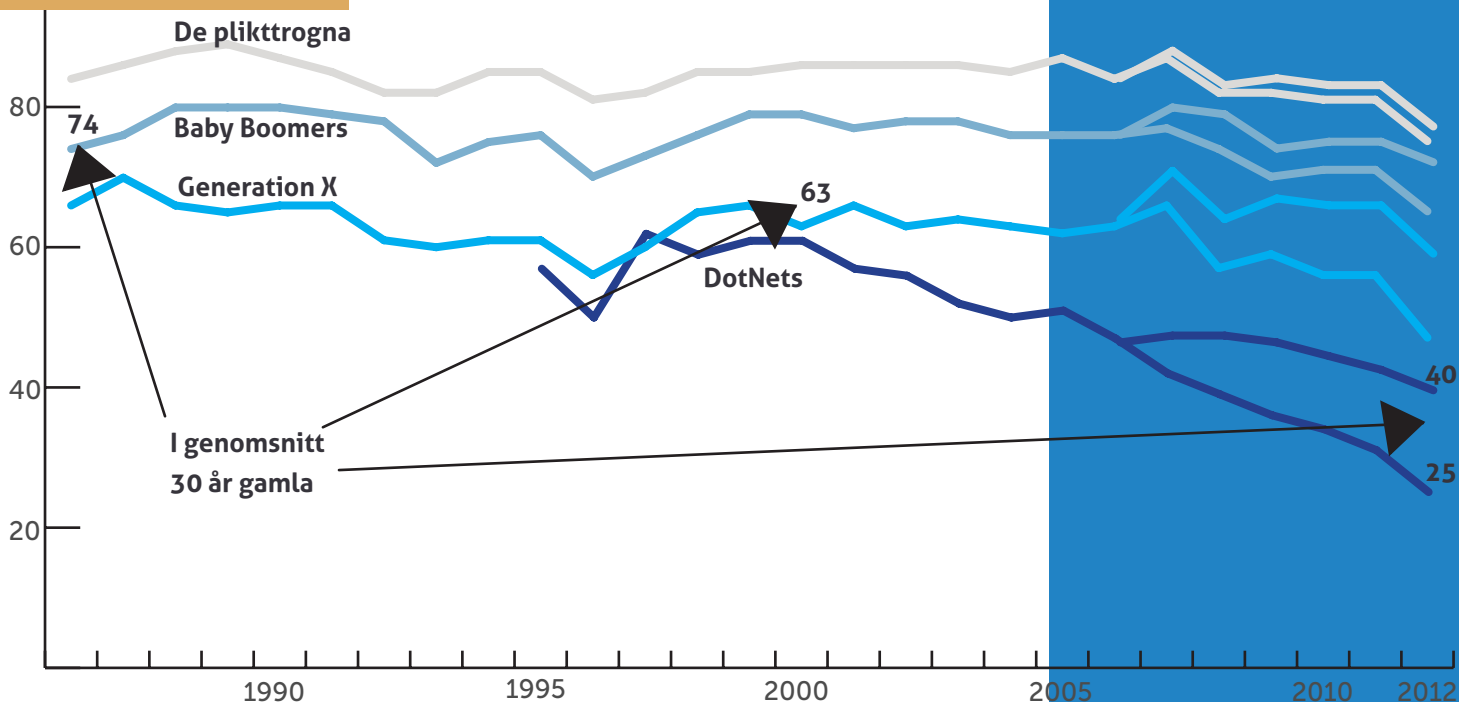
Läsning av print och online

Bland de äldsta är nedgången i regelbunden tidningsläsning mycket måttlig (figur 1). Det digitala tillskottet är också litet.

De läser nästan som de alltid har gjort. Det är framför allt i de båda yngsta generationerna som det finns ett digitalt tillskott ifråga om tidningsläsning. Den tryckta tidningen läses av en fjärdedel av de unga. Då ska man minnas att "ung" i detta sammanhang är under 35 år.

"JU ÄLDRE MAN BLIR, DESTO MER TITTAR MAN PÅ LOKAL/REGIONALA TV-NYHETER OAVSETT VILKEN GENERATION MAN TILLHÖR. EN INTRESSANT FRÅGA ÄR OM VI I OCH MED NEDLÄGGNINGEN AV TV4:S LOKALREDAKTIONER KOMMER ATT SE EN NEDGÅNG I KONSUMTIONEN SOM MOTSVARAR DEN UPPGÅNG SOM SKEDDE NÄR TV4 STARTADE SINA LOKALA

Det finns ingenting som tyder på att de yngre generationerna kommer att bli tidningsläsare när de blir äldre; alla kurvor går nedåt. När Baby Boomers var i 30-årsåldern, i mitten av 1980-talet, var det ungefär 75 procent som regelbundet läste en morgontidning.

När Generation X var cirka 30 år i genomsnitt, vid sekelskiftet, var det ungefär två tredjedelar av dem som läste regelbundet. DotNets har ännu inte blivit 30 år i genomsnitt, men det kommer i bästa fall att vara cirka en tredjedel av dem som läser morgontidningar i 30-årsåldern, på papper eller online.

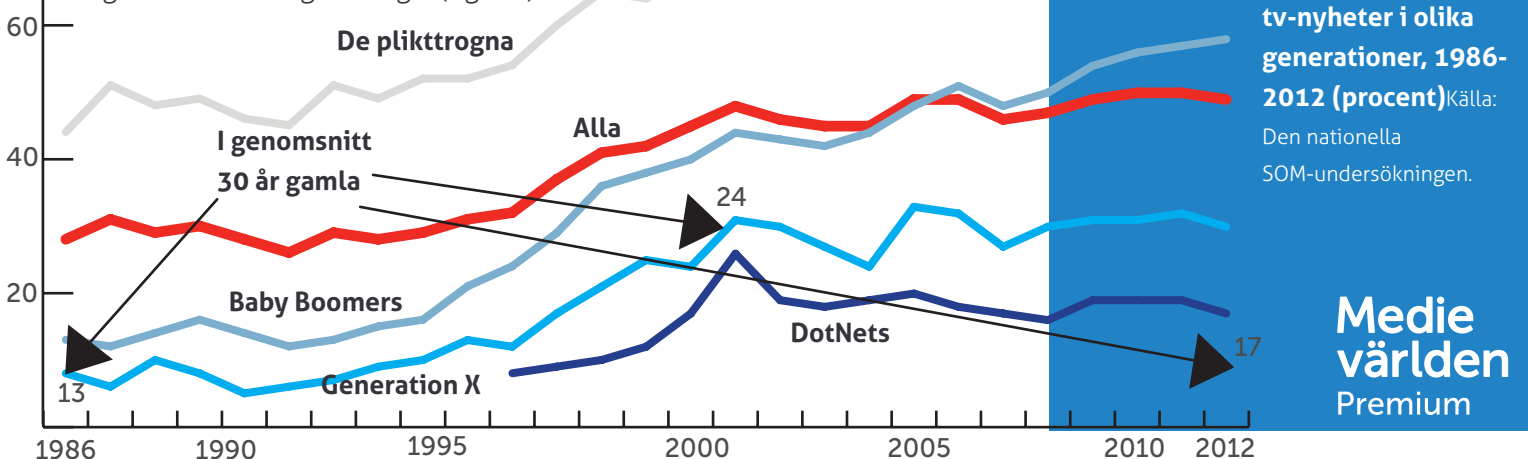
Svaret på den första frågan är således att utvecklingen går utför, och den ser olikartad ut i olika generationer. Även om det digitala tillskottet är betydligt större bland yngre än bland äldre, är det även bland de yngsta den tryckta tidningen som dominerar, och den digitala tidningen kompenserar inte.

Regelbunden läsning (minst 5 dagar/vecka) av tidningar, print och online, i olika generationer, 1986-2012 (procent) Varje generation representeras av två linjer: den övre läsning både print och online, den undre exklusive onlineläsning.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen.

Tittande på lokala/regionala tv-nyheter

Motsvarande generationsanalys som gjordes ifråga om tidningsläsning kan göras för lokala/regionala tv-nyheter. Mönstret är helt annorlunda mot läsning av morgontidningar, men vi ska inte glömma att nivån också är annorlunda; lokala/regionala tv-nyheter når inte lika många som lokala dagstidningar (figur 2).

Regelbundet tittande (minst 5 dagar/vecka) på lokala tv-nyheter i olika generationer, 1986-2012 (procent) Källa: Den nationella SOM-undersökningen.

För det första har tittande på lokala/regionala tv-nyheter (SVT/TV4) ökat över tid. En förklaring är naturligtvis tillkomsten av TV4 i början av 1990-talet. För det andra gäller ökningen alla generationer. Det innebär att var i livscykeln en person befinner sig spelar stor roll; ju äldre man blir, desto mer tittar man på lokala/regionala tv-nyheter oavsett vilken generation man tillhör. En intressant fråga är om vi i och med nedläggningen av TV4:s lokalredaktioner kommer att se en nedgång i konsumtionen som motsvarar den uppgång som skedde när TV4 startade sina lokala sändningar.

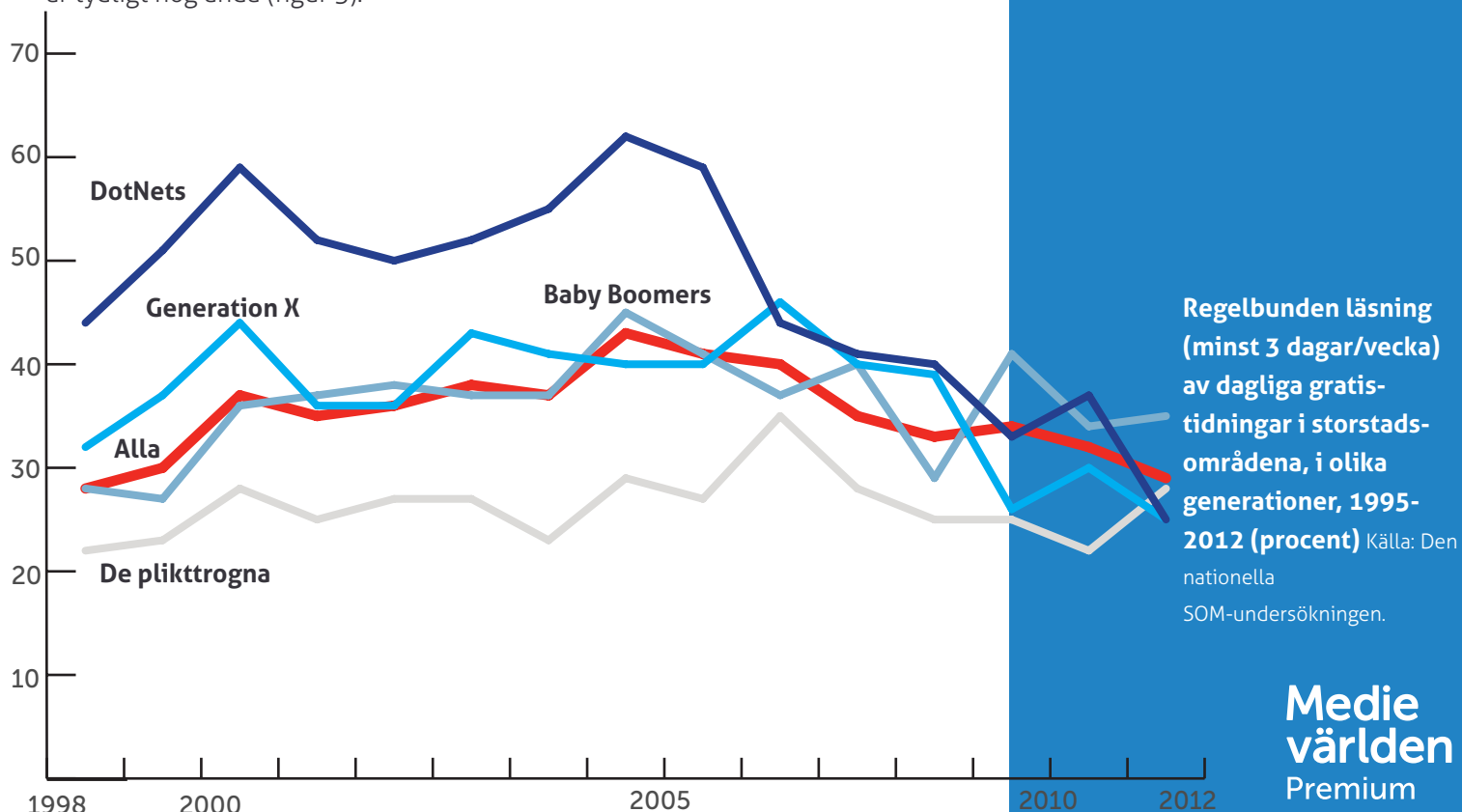
Än så länge kan vi inte säga hur DotNets kommer att bete sig när de är i genomsnitt 30 år, men sett till tidigare generationer så tycks det åtminstone finnas potential för såväl stabilitet som ökning ifråga om tv-nyheter på lokal och regional nivå.

Första delsvaret på fråga två blir således att mönstret för tittande på lokala/regionala nyheter inte är likadant som för de lokala morgontidningarna, vare sig över tid eller hur det ser ut mellan olika generationer.

Läsningen av dagliga gratistidningar

Dagliga gratistidningar – med Metro i spetsen – är inte särskilt lokala i sitt innehåll, men de distribueras lokalt. Det kan därför vara relevant att också ta med dem i en analys av detta slag. Dessutom har frågan ofta rests om inte denna typ av tidningar slås ut av mobilen, eftersom de kan användas i samma tidsfönster.

De dagliga gratistidningarna har inte funnits lika länge som övriga medier, vilket gör att samma långa tidslinje inte kan dras ut som ovan, men resultatet är tydligt nog ändå (figur 3).

Den yngsta generationen var länge den som läste dagliga gratistidningar i störst utsträckning, men idag är skillnaden mellan generationer marginell. Gissningsvis stavas förklaringen smartphone. En annan gissning i sammanhanget är att det inte är så att de unga tar del av nyheter på sin smartphone istället för i dagliga gratistidningar; nyhetskonsumtionen har nog bytts ut mot något helt annat.

Det andra delsvaret på frågan två blir således att de unga lämnar pappret också om det är gratis, medan de som är i 40-årsåldern och äldre ännu inte gjort det.

Slutsatser

Svaret på denna artikels rubrik, En tidningskris eller en lokal kris? är att dagspressen problem i större utsträckning tycks vara tidningsknutet än lokalanknutet, utifrån ett publikperspektiv. Nedgången för dagliga gratistidningar samt lokala/regionala tv-nyheter ser inte likadan ut som för de lokala morgontidningarna.

Varför ser det då ut som det gör? Några tänkbara förklaringar, som på intet sätt är ömsesidigt uteslutande, är följande:

* **Människors rutiner och vanor.** Tv-tittande ingår i många människors vardagsrutiner: klockan 19.30, 21 eller 22 sitter vi i tv-soffan. Många andra medier, exempelvis nyheter online, använder vi när vi vill titta efter något särskilt eller har en stund över. Det blir en konsumtion som inte följer någon klocka. Läsning av papperstidningar ingår hos vissa i de dagliga rutinerna, men har nog åtminstone i vis utsträckning gått från att ingå i de dagliga rutinerna till att bli ett dåligt samvete som inte hinns med.

* **Kostnaden.** Priset på lokala morgontidningar har ökat många gånger mer än konsumentprisindex de senaste decennierna. Frågan är var smärtgränsen går. För en del är den säkert passerad.

* **Samhällets omvandling.** Det självklara valet att ha läst en tidning innan man går till jobbet för att kunna delta i diskussionerna har försvunnit. Det är viktigare att ha sett House of Cards.

* **Konkurrensen.** Ju mer innehåll som är möjligt att välja, desto mer väljer människor. Väljer man, så väljer man också bort. Allt fler väljer bort det tunga innehållet. Dit hör en stor del av morgontidningarnas innehåll.

* **Innehållet.** Är innehållet relevant nog för att vara prisvärt? Det tycks onekligen som om svaret på den frågan i allt större utsträckning är nej. Särskilt gäller det den yngre generationen, den som var tänkt att bli morgondagens prenumeranter.

"DET SJÄLVKLARA VALET ATT HA LÄST EN TIDNING INNAN MAN GÅR TILL JOBBET FÖR ATT KUNNA DELTA I DISKUSSIONERNA HAR FÖRSVUNNIT. DET ÄR VIKTIGARE ATT HA SETT HOUSE OF CARDS"

Medie
världen
Premium